

Dugdi at meta um sína egnu skrivning

Tektst: Hogni Djurhuus

Hóast Martin Joensen var litillatin maður, so dugdi hann at meta um sína egnu skrivning.

Hann segði tað ikki beinleiðis. Men tað harmaði hann ikki so lítið, at hann í verkum um Føroyar bert bleiv nevndur við einari reglu. Samstundis varð skrivað langt og breitt um aðrar rithøvundar.

Hetta sigur Johs. Enni, lærari á Tvøroyri, m.a. í samroðu, vit hava havt við hann um Martin Joensen. Johs. Enni var næmingur hjá Martini og starvsfelagi.

— Tú kendi Martin Joensen væl. Hvussu var Martin?

— Jú, so er, eg kendi Martin rættiliga væl. tí eg hevði hann sum lærara, og seinni komu vit at arbeiða saman sum starvsfelagar í eini 12 ár. Men at lýsa Martin gjølliga her sjálvsagt ikki tit. Tó skal verða roynt at siga okkurt um hann.

Martin Joensen kom á Tvøroyri í 1944. Eg kom at kenna hann gjøgnum Petur, systkinabarnið, sum nú er prestur á Gjørgnesi.

Studentarnir tá sluppu ikki til Danmarkar at lesa, og løsu tí fleiri hjá prestinum her, Mejdal. Ein dagin kom hann heim so ógvuliga upplýftur og helt fyrri, at hann ongantíð hevði hitt ein mann, sum tað var so ahugavert at tosa við sum Martin Joensen, tann nýggi lærarin, sum var komin higar úr Sandvík.

Eg fekk so hug at spyrja Martin, um tað lá fyrri at fæa privattimar í føroyskum hjá honum. Jú, tað helt hann liggja fyrri. Og eg las hjá honum í tvey ár — og tað angri eg ikki! Mær dámdi hann sera væl sum lærara. Hann var so lagaligur, tað ið hann rættaði, dró altíð fyrst tað positiva fram og rættaði so varliga. Av tí at vit voru tveireinir, og onki prógv høvdu at arbeiða fram móti, lá tað so væl fyrri at arbeiða fritt og taka teir tættir upp, sum størstur áhugi var fyrri.

Ein sjáldsaman tíma minnst eg serliga væl. Janus Djurhuus buði ta á Tvøroyri, og tað ið eg

kom inn, stóðu hann og Martin í djupari samroðu og hvørki sou ella høyrdu, at nakar kom inn. Samroðan var drúg og snúði seg fyrri ein part um nýggja árbókina UTÍSETA, sum Føroyingafelag í Keypmannahavn beint tá var farið undir at geva út. Tað var fyrstu ferð, eg høyrði orðið eminent. Tað brúkti Janus ofta um greinina hjá Napoleon Djurhuus um føroyska hjallin.

Tað ið Janus endiliga fór, helt Martin fyrri, at nú reyk tímin, hann noyddist til ein fund, men eg helt meg satt at siga ikki hava mist nakað, tí tímin gav mær eitt vakurt minni um eina dygga samroðu millum tveir høgmentaðar menn.

Dámdi ikki skúlaformin

Seinni — frá 1950 — koma vit so at arbeiða saman sum starvsfelagar. Martin, sum var nærlagdur lærari, var óføra hugnaligur at vera saman við á lærarastovuni. Hóast skrivning hansara hevur lítið og einki av beinleiðis

skemtiligum tilfari, so dugdi hann væl at skemtast, serliga tvey fyrstu árin, sjálvandi, aðrenn sjukan gjørdi vart við seg. Søgurnar dugdi hann nógvar, og sjáldan ella ongantíð endurtók hann seg.

Tað ið hann legði upp í orðaskiftið, merktist altíð hansara víði sjónarringur, og hann lyfti altíð samroðuna upp á eitt hægri stóð. Honum dámdi onki tann skúlaformin, vit ta høvdu, realskúla (við 6. og 7. flokka deild) og við sínum nógvu royndum og prógvum, sum bert tvey, ið best evni og bestu umstøðurnar høvdu, kundu klára. Hann tosaði eisini ofta um meiri fríja skrivning at avloysa fyrri- og aftursøgnina. Annars er nóg mikið at vísa til skrivning hansara um eksamiuskulan í 50-ára minnisriti Føroya Lærarafelags.

Eins og í skrivning síni, tók hann ofta væl til orðanna, t.d. tann dagin, hann sat og rættaði ein stíl, sum helst ikki hevur verið skrivaður við fagurskrift. Tá fysti hann óg helt fyrri, at hver skuldi rætta hetta klórið, bókstavarnir foru sum norðlysi eftir síðuni.

Óføra góður vinmaður

— Hann var ein sjáldsamur maður. Sárur, viðkvæmur og ógvuliga impulsivur. Men ein óføra góður vinmaður. Hann var intelligentur, vitugur. Ógvuliga opin og livandi. Prátíngarsamur, tá hann var saman við folki, sum hann kendi. Dugdi væl at siga skemtiligar søgur, visti nógvar um sandvíkingar. Hann las alt, sum hann fekk fatur í. Og hann dugdi eisini væl at greiða frá tí, hann hevði lisið. Annars skaraði hann ikki fram úr á nakran hátt. Uttan, at hann dugdi væl at skriva. Tað sást tólliga, at hann var fram um okkum allar at skriva. Hann var føddur til at skriva.

Soleiðis minnst Sámál Johansen vinmannin — Martin Joensen. Teir hittust fyrstu ferð í Havn á sumri 1923. Bæði voru komnir til høvuðsstaðin at ganga í læraraskúla. Sámál norðan úr Haldorsvík. Martin sunnan úr Sandvík. Í 1926 útskrivaðust teir saman við 19 aðrum við læraraprógv. Fyrra ár í Havn voru farin afturum.

Tað vóru góð ár, minnst Sámál Johansen. Sámál og Martin hittust fyrstu ferð, longu aðrenn skúlin byrjaði. Meðan upptøkuroyndirnar voru.

Sámál greiðir frá, at hann motti Martini og Peturi Mikkelsen úr Syðrugøtu ein dagin úti á Reyni, í Bringsnagøtu. Hetta var fyrstu ferð, hann tosaði við Martin Joensen.

Tjakaðust leygarkvöld og dansaðu sunnukvöld

Martin var við á tjakfundunum, sum læraraskúlanæmingarnir høvdu á Haskúlanum leygarkvöld. Hann hevði altíð sínar avgjördu meiningar, minnst Sámál.

A hesum fundum tjakaðust tvey um ymisk mál. Eisini politik.

— Eg haldi ikki Martin gjørdi nakað serligt við politikk tá. Minnst eg rætt, var hann sjálvstýrismaður, sigur Sámál. Martin fór upp í javnaðarflokkin (sum varð stovnaður í

1927), og hann gjørdist meira vinstrahallur, sum frá leið, heldur Sámál.

Sunnukvöldini vóru teir í dansi. Í Avhaldinum ella Losjuni. Higar fóru tær ungu kvinnurnar og teir ungu menninir. Tá tvey «fóru í byin».

Martin hevði lætt við at bliva forelskaður, minnst Sámál. Í so máta var hann romantiskur, leggur hann afturat. Men hann var smáðin.

Kvinnuni, hann seinni giftist, hana hitti hann, meðan hann gekk í Læraraskúlanum. Lina Bjørgeheim var dóttir í húsnum í Trøndargøtu, har Martin buði. Hon arbeiði á Telefonstöðini.

Sudur

Eftir Læraraskúlan fingur Martin og Sámál bæði starv í Suðuroynni. Martin á Økrum. Sámál í Vági. Sambandið millum teir slitnaði ikki. Martin var ofta inni í Vági. Sámál minnst, at fyrstu ferð, hann var í Sumba, var við Martini.

— Martin ringdi og spurdi, um eg ikki vildi koma við sær til Sumbiar og hyggja eftir sjónleiki.

Martini dámdi væl á Økrum. Har var fitt fólk, minnst Sámál, hann segði. Men besta tíðin hjá honum vóru árin í Sandvík. Har var Martin lærari, aðrenn hann flutti til Tvøroyrar.

Martin Joensen skrivaði eisini í Snarljósið, blaðið hjá læraranæmingunum 1923–26. Blaðið var skrivað við hond og bert í einum eintaki. Her er ein yrking hjá Martini. Hon stóð í nr. 5, 31. oktober 1925. Martin hevur sjálvur skrivað hana í blaðið. Hann var blaðstjóri tá. Og blaðstjórin skrivaði sum oftast blaðið.

Ellu

Ógud í heilum karmast
á gráttum branda g'f'and,
og g'f'and karmast
í h'g'f'and g'f'and g'f'and

Lovur mykust, og tignur g'f'and
hugb'nd á skuggunum f'and,
úr g'f'and g'f'and g'f'and
í h'g'f'and g'f'and g'f'and

Hv'nd h'nd grá h'nd
so m'g'f'and m'nd m'nd,
r'nd m'nd m'nd m'nd
d'nd m'nd h'nd m'nd

Hv'nd, í g'f'and, f'and h'nd
h'nd g'f'and h'nd h'nd
h'nd h'nd m'nd h'nd h'nd
v'nd h'nd h'nd h'nd

Martin Joensen